

STRES A NZJ- PERSPEKTYWA PSYCHOLOGICZNA

Milena Pyra
Samodzielny Publiczny
Dziecięcy Szpital Kliniczny

DEFINICJE STRESU

1. Stres jako reakcja na wymagania stawiane organizmowi
2. Stres jako układ warunków stanowiących obciążenie człowieka
3. Stres jako specyficzny typ relacji człowiek-środowisko

Oniszczenko, 1998

STRES- DEFINICJA 1

◎ Hans Selye

1. **Stres biologiczny** - ogólna reakcja adaptacyjna (pobudzenie układu wegetatywnego, hormonalnego)

Trzy fazy:

1. Faza reakcji alarmowej- pobudzenie całego organizmu
2. Faza adaptacji- zmniejszenie się reakcji hormonalnej, uruchomienie mechanizmów przystosowawczych
3. Faza wyczerpania

Zwykle przechodzi się przez dwie pierwsze fazy

STRES- DEFINICJA 1

2. Stres psychologiczny

Trzy fazy:

1. Faza mobilizacji - sprawny przebieg procesów spostrzegania i myślenia, szybsze reakcje
2. Faza rozstrojenia - przedłużający się stres powoduje pogorszenie funkcjonowania poznawczego- trudności z koncentracją, z myśleniem przyczynowo-skutkowym
3. Faza destrukcji- niemożność podejmowania działań, poddanie się, ucieczka, agresja

STRES - DEFINICJA 2

- ◉ Środowisko jako źródło stresu
- ◉ Sytuacje stresowe
  - zdarzenia traumatyczne
  - przeciążenia
  - brak bodźców
  - zagrożenia
  - konflikty wewnętrzne

LISTA STRESUJĄCYCH WYDARZEŃ ŻYCIOWYCH - HOLMES, RAHE

- ◉ Śmierć współmałżonka
- ◉ Rozwód
- ◉ Separacja
- ◉ Pobyt w więzieniu
- ◉ Śmierć bliskiego członka rodziny
- ◉ Ciężka choroba
- ◉ Zawarcie małżeństwa
- ◉ Zwolnienie z pracy
- ◉ Pogodzenie się ze skłóconym współmałżonkiem
- ◉ Przejście na emeryturę lub rentę
- ◉ Choroba w rodzinie
- ◉ Ciąża

STRES - DEFINICJA 3

- ◉ **Transakcyjna teoria stresu -Lazarus, Folkman**

Transakcja - wzajemne oddziaływanie pomiędzy jednostką a kontekstem danej sytuacji

Transakcja podlega ocenie poznawczej. Może być oceniona jako:

- nie mająca znaczenia
- sprzyjająco-pozytywna
- stresująca

TRANSAKCJA STRESOWA

⊙ Ocena pierwotna

1. krzywda/ strata
2. zagrożenie
3. wyzwanie

⊙ Ocena wtórna

- możliwość podjęcia działań
- odnosi się zarówno do źródła stresu, jak i własnych zasobów

ZASOBY

- ◉ Bycie samodzielnym
- ◉ Szacunek ze strony innych
- ◉ Umiejętność wyrażania uczuć
- ◉ Akceptacja własnego wyglądu
- ◉ Posiadanie oparcia w rodzinie
- ◉ Posiadanie zwierzęcia domowego
- ◉ Kierownicze stanowisko
- ◉ Sprawność fizyczna
- ◉ Możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu

Dudek i wsp.2004 za; Heszen,Sęk 2008

STRES A CHOROBA

- ◉ „Wzmożony wysiłek, związany z radzeniem sobie ze stresem, może prowadzić do choroby z wyczerpania”

Heszen, Sęk, 2008, s. 148

- ◉ Załamanie zdrowia wynika z wyczerpania zasobów potrzebnych do radzenia sobie ze stresem

STRES A CHOROBA

- ◉ Autonomiczny układ nerwowy-reguluje funkcje organizmu takie jak oddychanie, tętno i trawienie
- ◉ Układ hormonalny - układ współczulno nadnerczowy, oś podwzgórze - przysadka - nadnercza - przyspieszenie metabolizmu, wzrost aktywności sercowo-naczyniowej, spowolnienie reakcji odpornościowej itd.
- ◉ Układ odpornościowy - stres hamuje wydzielanie przeciwciał

NZJ A STRES

- ⦿ Czy stres ma wpływ na zachorowanie?
- ⦿ Czy stres ma wpływ na zaostrzenie?
- ⦿ Czy stres może wywoływać NZJ czy NZJ wywołuje stres?

STRES A POWSTAWANIE NZJ

- Badania na zwierzętach oraz badania z dziedziny psychoneuroimmunologii pokazują związek pomiędzy procesami zapalnymi w nieswoistych zapaleniach jelit a funkcjonowaniem osi przysadka-podwzgórze-nadnercza, zwiększeniem ilości cytokin prozapalnych, substancji P i komórek tucznych.
- Te same procesy zachodzą w organizmie podczas stresu

(Mackner i wsp,2011,Reber,2012)

STRES A POWSTAWANIE NZJ

- ⊙ Rola stresujących wydarzeń życiowych w powstawaniu nieswoistych zapaleń jelit

Maunder, 2005

- ⊙ **Praktyka kliniczna**
  - śmierć bliskiego członka rodziny
  - utrata stabilności finansowej/utrata pracy
  - choroba w rodzinie
  - konflikty i napięta atmosfera w rodzinie
  - uzależnienie od alkoholu jednego z członków rodziny

STRES A ZAOSTRZENIE CHOROBY

- ⊙ Brak jednoznacznego potwierdzenia wpływu stresujących wydarzeń życiowych na zaostrzenie choroby
- ⊙ Badania pokazują związek „stresu dnia codziennego” z występowaniem zaostrzeń

Praktyka kliniczna

- nowe wyzwania życiowe
- zmiana szkoły/pracy
- rozstanie
- okres spokoju po okresie mobilizacji

CZY NZJ POWODUJE STRES?

- ◉ Objawy
- ◉ Przebieg leczenia
- ◉ Obawa o powikłania
- ◉ Badania -jakość życia, depresja

STYLE RADZENIE SOBIE ZE STRESEM

- ◉ **Styl skoncentrowany na zadaniu**
  - koncentracja na zadaniu, próba zmiany sytuacji postrzeganej jako stresująca
- ◉ **Styl skoncentrowany na emocjach**
  - zaabsorbowanie sobą i swoimi uczuciami, fantazjowanie, samoobwinianie się
- ◉ **Styl skoncentrowany na unikaniu**
  - koncentrowanie się na czynnościach zastępczych
  - angażowanie się w kontakty z innymi

STYL RADZENIA SOBIE A STRATEGIA

- ◉ **Styl** - charakterystyczny dla danej osoby zbiór **strategii** i sposobów radzenia sobie w konkretnej sytuacji stresowej
- ◉ **Strategii** można użyć świadomie, nawet jeżeli nie jest do końca zgodna ze stylem radzenia sobie

RADZENIE SOBIE ZE STRESEM - METODY DORAŻNE

- ◉ Oddychanie przeponowe
- ◉ Napinanie i rozluźnianie mięśni
- ◉ Relaksacja/trening autogenny
- ◉ Wizualizacja

BIBLIOGRAFIA

- ◉ **Heszen, I., Sęk, H.** (2008). *Psychologia zdrowia*. Warszawa: PWN
- ◉ **Mackner, L. i wsp.** (2011). Psychoneuroimmunologic Factors in Inflammatory Bowel Disease. *Inflammatory Bowel Disease*, 17, 3, 849-858
- ◉ **Maunder, R.** (2005). Evidence That Stress Contributes to Inflammatory Bowel Disease: Evaluation, Synthesis, and Future Directions. *Inflammatory Bowel Disease*, 11, 6, 600-609
- ◉ **Oniszczenko, W.** (1998). *Stres to brzmi groźnie*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”
- ◉ **Reber, S.** (2012). Stress and animal models of inflammatory bowel disease—An update on the role of the hypothalamo—pituitary—adrenal axis. *Psychoneuroendocrinology*, 37, 1—19